

OBSAH

PŘEDMLUVA	7
ÚVOD	9
Uspořádání knihy	10
1. SOCIÁLNÍ A ZDRAVOTNÍ VÝVOJ ŠKOLNÍ MLÁDEŽE – PROJEKT SAHA	11
1.1 Projekt SAHA	11
1.2 Dotazník SAHA	13
1.3 Soubor	14
1.4 Prezentace výsledků	16
1.5 Statistické analýzy dat	16
2. ADOLESCENCE	19
2.1 Historický exkurz v pojmání adolescence	19
2.2 Historický exkurz v pojmání antisociálního chování a trestů	20
2.3 Historický exkurz ve vědeckém zkoumání adolescence	22
2.3.1 První etapa: velké teorie a ateoretický výzkum	22
2.3.2 Druhá etapa: dominantní hybná síla v širším kontextu vývojové vědy	24
2.3.3 Třetí etapa: příklad spolupráce vědy a politiky	25
2.4 Charakteristika období adolescence	26
2.4.1 Časná (raná) adolescence	27
2.5 Vybrané oblasti vývoje jedince v adolescenci	28
2.5.1 Vývoj mozku	28
2.5.2 Puberta	28
2.5.3 Kognitivní vývoj	29
2.5.4 Morální vývoj a prosociální chování	31
2.6 Formování identity	31
2.7 Vývojové úkoly v adolescenci	32
2.8 Zdravé a rizikové chování v adolescenci	34
3. RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ	39
3.1 Terminologie	39
3.2 Pojem „rizikové chování“	40
3.3 Riziko a resilience	41
3.4 Teorie rizikového chování	42
3.4.1 Syndrom problémového chování	43
3.5 Riziková mládež	44
3.5.1 Syndrom rizikového chování mládeže	45
3.6 Vybrané typy rizikového chování	45
3.6.1 Nezdravé stravovací návyky	45
3.6.2 Zneužívání návykových látek, gambling, hraní počítačových her	47
3.6.3 Automutilační chování, sebepoškozování	48
3.6.4 Delikventní a predelikventní chování, kriminalita mládeže	49
3.6.5 Rizikové sexuální chování	52
3.6.6 Extremismus	52
3.6.7 Rizika spojená se zvládáním zátěžových situací (coping)	54
3.6.8 Postoje vůči různým formám rizika	55
3.6.9 Zdravotní aspekty rizikového chování	56
3.7 Mezinárodní studie rizikového chování	57
3.8 Nové trendy ve výzkumu rizikového chování	58

4. ANTISOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ	61
4.1 Pojem „antisociální chování“	61
4.2 Formy antisociálního chování	62
4.3 Přístupy k antisociálnímu chování	63
4.3.1 <i>Typologie Terry E. Moffitové</i>	63
4.3.2 <i>Typologie Boninové, Cattelinové a Ciairanové</i>	64
4.3.3 <i>Typologie Diany Smartové</i>	66
4.4 České a slovenské vědecké studie antisociálního chování	66
4.5 Prevalence antisociálního chování v ČR	67
4.5.1 <i>Výsledky výzkumu SAHA</i>	67
5. TYPOLOGIE ANTISOCIÁLNÍHO CHOVÁNÍ	77
5.1 Shluková analýza a typologie	77
5.2 Výsledky výzkumu SAHA	78
5.2.1 <i>Typologie antisociálního chování</i>	78
6. ANTISOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ A UŽÍVÁNÍ NÁVYKOVÝCH LÁTEK	85
6.1 Vztah mezi antisociálním chováním a užíváním návykových látek	85
6.2 Užívání návykových látek v České republice	86
6.2.1 <i>Alkohol a tabák</i>	86
6.2.2 <i>Drogy</i>	87
6.3 České a slovenské vědecké studie	89
6.4 Výsledky výzkumu SAHA	91
6.4.1 <i>Cigarety</i>	91
6.4.2 <i>Alkohol</i>	92
6.4.3 <i>Marihuana</i>	93
6.4.4 <i>Tvrdé drogy</i>	93
7. ANTISOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ A KONTEXTY VÝVOJE	95
7.1 Rodina	96
7.1.1 <i>Výchova v rodině</i>	97
7.1.2 <i>České a slovenské vědecké studie</i>	98
7.1.3 <i>Výsledky výzkumu SAHA</i>	100
7.2 Škola	102
7.2.1 <i>Osobnost učitele</i>	102
7.2.2 <i>Klima školy a třídy</i>	103
7.2.3 <i>České a slovenské vědecké studie</i>	104
7.2.4 <i>Výsledky výzkumu SAHA</i>	105
7.3 Vrstevníci	107
7.3.1 <i>České a slovenské vědecké studie</i>	108
7.3.2 <i>Výsledky výzkumu SAHA</i>	109
8. SHRUTÍ A ZÁVĚRY VÝLEDKŮ VÝZKUMU SAHA	113
8.1 Limitace výzkumu SAHA	115
8.2 Implikace pro praxi a další výzkum	115
ZÁVĚR	117
RISK AND ANTISOCIAL BEHAVIOR OF ADOLESCENTS	119
Summary	119
Drug use	120
Family	120
School	121
Peers	122
Conclusions	122
O AUTORECH	125
LITERATURA	127
VĚCNÝ REJSTŘÍK	143
JMENNÝ REJSTŘÍK	145